

Οικισμός: Μπακός, Περιφέρεια Ντιαρμπεκίρ, Επαρχία: Χώρας των Πηγών και του Άνω Ρου του Τίγρη ΧΤ 4

1. Δελτία μετάβασης των Συνεργατών για τη συλλογή υλικού στους συνοικισμούς Αθηνών Πειραιώς και Περιχώρων.
2. Βιογραφικά Σημειώματα για τους πληροφορητές που συντάσσονται από τους συνεργάτες

Μπακός, Περιφέρεια Ντιαρμπεκίρ
ΚΜΣ : Ελένη Καρατζά
13.7.58
Π. Γεωργόπουλος

Δελτίο Πληροφορητή

Ο Πέτρος Γεωργόπουλος (Μοαλίμ Πετράκης = Πετράκης δάσκαλος) γεννήθηκε στο Μπακός στα 1884. Η οικογένεια καταγόταν από το χωριό Χαλντά (εκεί δεν υπήρχαν επίθετα. Εδώ έγινε Γεωργόπουλος, επειδή ήταν οικογένεια γεωργών).

Από τριών ετών πήγε στο Διαρμπεκίρ, όπου σπούδασε τούρκικα και λίγα ελληνικά. Δούλεψε 12 χρόνια σα δάσκαλος της τούρκικης στην ελληνική κοινότητα του Διαρμπεκίρ. Αργότερα έμαθε καλύτερα ελληνικά από κάποιον Έλληνα εκεί. Ξέρει και αραβικά και κούρδικα.

σελ. 2

Με την Ανταλλαγή ήρθε στην Ελλάδα. Εδώ άνοιξε περίπτερο και κατόπιν έγινε ψάλτης ως τα 1956. Τώρα είναι συνταξιούχος. Η γυναίκα του είναι από το Διαρμπεκίρ κι' έχει δυο παιδιά.

Αν και στο χωριό του έζησε λίγο - γύρισε τρεις φορές, για 2-3 μήνες κάθε φορά – θυμάται αρκετά πράγματα κι' είναι θετικός και πρόθυμος πληροφορητής.

Μένει στη Ν. Ιωνία, Παρνασσού 1, Στάση Μιρούάρ, τηλ. στον κ. Ιωαννίδη 39-184.

Μπακός, Περιφέρεια Ντιαρμπεκίρ
ΚΜΣ : Ελένη Καρατζά
21.7.58
Παυλίδης Χρήστος

Δελτίο Πληροφορητή

Ο Χρήστος Παυλίδης (Χανοεμίρα) γεννήθηκε στο Μπακός του Διαρμπεκίρ στα 1903. Έζησε στο χωριό του ως τα 1916. Από τα 1916 ως τα 1919 πήγε στο Φαρκίν και κατόπιν στο Διαρμπεκίρ ως την Ανταλλαγή του 1924. Στο χωριό του μιλούσαν κούρδικα. Σχολείο πήγε μόνο ένα χρόνο. Εκεί ήταν ξυλουργός και εδώ κάνει το ίδιο επάγγελμα. Επειδή έφυγε μικρός δε θυμάται πολλά πράγματα.

Μένει στο Δουργούτο, Πολυκατοικίες Ζ 1.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Θέματα Γεωγραφίας και Τοπογραφίας

Κεφάλαιο Α'

1. Όνομα
2. Δελτίο της Χαρτογραφικής Υπηρεσίας του ΚΜΣ, Γεωγραφική τοποθέτηση
3. Ένταξη του Οικισμού-χωριού, κωμόπολης ή πόλης σε Περιφέρεια ή Τμήμα, μέσα στα πλαίσια των Αρχαίων Μικρασιατικών Επαρχιών, σύμφωνα με τη μέθοδο του ΚΜΣ

Ο οικισμός Μπακός εντάσσεται στις παρακάτω ενότητες:
Μικρασιατική Επαρχία Χώρα των Πηγών και του Άνω Ρου του Τίγρη
Περιφέρεια Ντιαρμπεκίρ

4. Τουρκική Διοίκηση
α. Έντυπο

ΚΜΣ: Ελένη Καρατζά
Μπακός του Ντιαρμπεκίρ
12.8.1959
Πέτρος Γεωργόπουλος

Τουρκική Διοίκηση

Το χωριό Μπακός είχε Καϊμακαμλίκι το Μιαφαρκίν (Σιλβάν)
Μουτεσαριφλίκι (δεν είχε)
Βαλελίκι το Διαρμπεκίρ.

ΚΜΣ: Ελένη Καρατζά
Μπακός
13.9.1958
Πέτρος Γεωργόπουλος

Τουρκική Διοίκηση

Το χωριό Μπακός είχε Καϊμακαμλίκι το Φαρκίν
Βαλελίκι το Διαρμπεκίρ.
Σημειώσεις: δεν υπήρχε μουτεσαριφλίκι

- β. Δελτία Πληροφορητών

5. Εκκλησιαστική Εξάρτηση
α. Έντυπο

Ο οικισμός Μπακός υπαγόταν στη Μητρόπολη Αμίδης.
Τίτλος Μητροπολίτη Αμίδης και Ξης Αρμενίας Μεσοποταμίας και Βαβυλωνίας.
Έδρα Μητροπολίτη Ντιαρμπεκίρ

β. Δελτία Πληροφορητών
ΚΜΣ: Ελ. Καρατζά

12.8.1959

Μπακούς, Διαρμπεκίρ
Π. Γεωργόπουλος

Εκκλησιαστική εξάρτηση

Το Μπακός τα τελευταία πριν την Ανταλλαγή χρόνια είχε υπαχθεί στο Πατριαρχείο Αντιοχείας.

Ο δεσπότης έδρευε στο Διαρμπεκίρ. Εκεί έπρεπε ν' απευθούν για άδειες γάμου ή ότι άλλο.

Έξαρχο δεν είχαν.

Κεφάλαιο Β' Κάτοικοι

ΚΜΣ: Ελ. Καρατζά

21.7.1957

Μπακούς, Διαρμπεκίρ
Παυλίδης Χρήστος

Το Μπακούς

Το Μπακούς απείχε 1 ½ μέρα με το ζώο από το Διαρμπεκίρ και ήταν προς την πλευρά του Ευφράτη.

Είχε 50 σπίτια ελληνικά και άλλα τόσα κούρδικα. Οι Έλληνες μιλούσανε κούρδικα. Είχαν σχολείο όπου μάθαιναν ελληνικά, κούρδικα και αράπικα. Ο δάσκαλος τους ήταν από το Άργανα Μαδέν, ο παπάς ντόπιος. Ο δάσκαλος τους εξηγούσε τα ελληνικά στα κούρδικα.

Στην εκκλησία ψάλλανε αραβικά και κούρδικα το Ευαγγέλιο το εξηγούσαν στην κουρδική γλώσσα. Το Μπακούς ήταν ψηλά κι' είχε γύρω δάση. Οι κάτοικοι είχαν και σελ. 2

αμπέλια, αλλά μόνο για την οικογένεια. Όλοι οι Έλληνες ήταν τεχνίτες μαραγκοί. Δούλευαν στα σπίτια τους. Φτειάνανε ανάμεσα στ' άλλα και αλέτρια και κιουλέκια για γιαούρτι. Τα πουλούσαν στα γύρω χωριά, που ήταν στα περισσότερα μικτά με Κούρδους και Αρμένιους. Είχαν και λίγους σιδεράδες.

Έβγζαν δικό τους μουχτάρη. Ήταν δυο κόμματα και πότε νικούσε το έναμ πότε το άλλο.

Εκκλησιαστικώς υπάγονταν στο Πατριαρχείο Αντιοχείας.

Οι Κούρδοι του χωριού ήτανε γεωργοί και κτηνοτρόφοι.

ΚΜΣ: Ελ. Καρατζά

21.7.1957

Μπακούς, Διαρμπεκίρ
Π. Γεωργόπουλος

Το Μπακός

Το Μπακός ήταν μικτό χωριό με Έλληνες κουρδόφωνους και Κούρδους. Είχε 100 οικογένειες Ελλήνων και 30 Κούρδων.

Απείχε 3 ώρες προς Β του Φαρκίν κι' υπαγότανε στο Βαλελίκι του Διαρμπεκίρ.

Είχε μια εκκλησία παλιά (βυζαντινή) του Αγ.-Σοφραίμ και σχολείο. Μάθαιναν ελληνικά, αραβικά, τούρκικα.

Υδρεύονταν από την πηγή «Αϊνρις» (= βρίση του ριζιού¹), που ήταν στην άκρη του χωριού προς τα ΝΑ (Βλ. χάρτη) και τη βρύση Αϊντερβις (του ντερβίση) μέσα στο χωριό.

Τα σπίτια ήταν πέτρινα, διώροφα. Κάτω ήταν ο σταύλος και από πάνω δωμάτια. Η στέγη

σελ. 2

ήταν επίτηδες με καντρόνια και ταράτσα με χώμα από πάνω.

Θερμαινότανε με τζάκια και σόμπες, όχι νε ταντούρια.

Λέγανε ότι το Μπακός είχε παλιότερα 7 χιλ. οικογένειες (πριν τους Γενιτσάρους). Επίθετα σε –ογλου δεν υπήρχαν.

Το χωριό είχε γύρω δάση και περιβόλια ποτιστικά. Έβγαλε πολλά φρούτα: καρύδια, αμπέλια, βερούκοκα, αχλάδια, μήλα, τζάνερα. Δεν τα εμπορεύονταν. Ήταν για δική τους χρήση. Είχε και σιτηρά.

Οι χριστιανοί ήταν βιοτέχνες. Ήτανε 2-3 σιδεράδες κι οι υπόλοιποι ξυλουργοί. Είχαν εργαστήρια στα σπίτια τους. Ήταν το μόνο χωριό της περιφέρειας που ήξεραν αυτήν την τέχνη. Έρχονταν

σελ. 3

από τα γύρω χωριά κι' έκαναν παραγγελίες. Και οι ξυλουργοί πήγαιναν κάποτε να δουλέψουν σε χωριά γύρω για 1-2 μήνες.

Μετανάστευση δεν υπήρχε.

Γινότανε επιγαμίες με Αρμενίους των γύρω χωριών.

Δεν σώθηκαν αρχεία ή άλλα έγγραφα από το Μπακός.

Οι Τούρκοι του χωριού ήταν κτηματίες, εργάτες στο χωριό ή αλλού, ή κλέφτες.

Το χωριό δεν είχε μαγαζιά ούτε καφενείο ή χάνι. Ψούνιζαν στο Φαρκίν ή ερχότανε γυρολόγοι και ψούνιζαν απ' αυτούς. Εξαγωγή προϊόντων δεν γινότανε από το Μπακός.

Το κλίμα ήτανε υγιεινό. Ελονοσία δεν υπείρχε. Ήταν ψυχρό το χειμώνα. Εσπεριδοειδή και πατάτες δεν ευδοκιμούσαν.

Κεφάλαιο Γ' Γλώσσα

Μπακός, Περιφέρεια Ντιαρμπεκίρ

ΚΜΣ : Ελένη Καρατζά

13.9.58

Π. Γεωργόπουλος

Εκκλησιαστική εξάρτηση

Η γλώσσα της εκκλησίας

Όταν ήταν μικρός, υπαγότανε στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Τα τελευταία χρόνια ανήκαν στο Πατριαρχείο Αντιοχείας,

Στην εκκλησία ψέλνανε αραβικά και ελληνικά. Ο δεξιός ψάλτης ελληνικά κι ο αριστερός αραβικά.

¹ «Σ π/η λενα»εκεί το ρίζι.

Το Ευάγγελιο το διάβαζαν τούρκικα (είχαν Ευάγγελιο με τούρκικα γράμματα, όχι караμανλίδικα) και το εξηγούσαν κούρδικα. Το «Πιστεύω» και το «Πατέρ ημών» τα έλεγαν κούρδικα, τον Απόστολο ελληνικά, αραβικά και τούρκικα.

Μπακός, Περιφέρεια Ντιαρμπεκίρ

ΚΜΣ : Ελένη Καρατζά

15.6.59

Π. Γεωργόπουλος

***Η γλώσσα της εκκλησίας
(συμπληρωματικό δελτίο)***

Στο Μπακός κανείς δεν ήξερε αραβικά. Επειδή, όμως, εκκλησιαστικώς υπαγότανε στο Πατριαρχείο Αντιοχείας, υποχρεωτικώς έπρεπε να χρησιμοποιείται και η αραβική γλώσσα στην εκκλησία.

Ο κ. Γεωργόπουλος δεν μπόρεσε να εξηγήσει γιατί ο Απόστολος διαβαζότανε τούρκικα, αν και οι κάτοικοι του Μπακός δεν ήξεραν τούρκικα. Πιθανώς να γινότανε αυτό, επειδή τα τούρκικα ήταν η επίσημη γλώσσα του τόπου.

Μπακός, Περιφέρεια Ντιαρμπεκίρ

ΚΜΣ : Ελένη Καρατζά

12.8.59

Π. Γεωργόπουλος

Η γλώσσα της εκκλησίας

Η περιφέρεια του Διαρμπεκίρ ακολουθούσε τη Συρία στο ζήτημα της εκκλησιαστικής γλώσσας, δηλαδή δεξιά έψελναν ελληνικά και αριστερά αραβικά.

Ο παπάς στο Μπακός έκανε κήρυγμα στα κούρδικα και εξηγούσε το Ευαγγέλιο.

Μπακός, Περιφέρεια Ντιαρμπεκίρ

ΚΜΣ : Ελένη Καρατζά

12.8.59

Π. Γεωργόπουλος

Ποιές γλώσσες μάθαιναν στο σχολείο

Στο Μπακό μάθαιναν τούρκικα και λίγα ελληνικά.

Στο Ελληνικό σχολείο του Ντιαρμπεκίρ μάθαιναν τούρκικα, γαλλικά, ελληνικά, και λίγα αραβικά. Επειδή έπεφταν πολλά, στο τέλος δεν μάθαιναν αραβικά.

Κεφάλαιο Δ' Δελτία με ποικίλο περιεχόμενο

Κεφάλαιο Ε' Γεωγραφικά Στοιχεία

1. Θέση του οικισμού
2. Δρόμοι εξωτερικοί

3. Βουνά. Λόφοι. Οροπέδια. Πεδιάδες. Χαράδρες. Σπήλιες φυσικές
4. Ποτάμια. Ρέματα. λίμνες. Έλη
5. Θάλασσα, Νησιά. Λιμάνια. Παραλίες
6. Κλίμα

Κεφάλαιο ΣΤ' Λαξευτές Σπηλιές

Κεφάλαιο Ζ' Τοπωνυμία

Κεφάλαιο Η' Εσωτερική μορφή του χωριού

1. Το πράσινο του χωριού
2. Μαχαλάδες. Δρόμοι. Πλατείες. Χοροστάσια. Αλώνια
3. Νερά: Ρέμα. Βρύσες. Πηγάδια. Στέρνες.
4. Σπίτια
5. Εκκλησίες. Παρεκκλήσια. Ξωλήσια. Μονατηρια. Αγιάσματα. Νεκροταφεία
6. Σχολεία

Μπακός, Περιφέρεια Ντιαρμπεκίρ

ΚΜΣ : Ελένη Καρατζά

18.9.58

Π. Γεωργόπουλος

Το σχολείο του Μπακός

Το σχολείο ιδρύθηκε γύρω στα 1905.

Είχε μόνο τρεις τάξεις. Ελληνικά μάθαιναν λίγα. Μάθαιναν και τούρκικα και αραβικά.

Στην αρχή έβαλαν μια ταμπέλα στο σχολείο που έγραφε «Ελληνορθόδοξο σχολείο». Ο επιθεωρήτης όμως τους είπε να τη σβήσουν και να γράψουν «Ρουμ Ορθόδοξ» για να τους χωρίσουν από την Ελλάδα.

7. Άλλα χτίσματα

Κεφάλαιο Θ' Κοντινοί και μακρινοί οικισμοί

Κεφάλαιο Ι' Σχέσεις και Συναλλαγές του Οικισμού

Μπακός, Περιφέρεια Ντιαρμπεκίρ

ΚΜΣ : Ελένη Καρατζά

12.8.59

Π. Γεωργόπουλος

Επιγαμίες με τους Αρμενίους και τους Σύρους

Οι επιγαμίες με τους Αρμενίους και τους Σύρους ήταν συνηθισμένες και δεν τις βλέπανε με κακό μάτι όπως αλλού.

Στο Μπακίρ Μαδέν δεν χώνευαν τους Αρμενίους και δεν είχαν επιγαμίες. Κάποιος από κει, όταν είδε μια αρμενική εκκλησία της Παναγίας είπε: «Και συ, Παναγιά μου, Αρμενίσσα έγινες !»

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Θέματα Κοινωνικής ζωής

Κεφάλαιο Α' Η ζωή του ανθρώπου

Κεφάλαιο Β' Θρησκευτική ζωή και λαϊκή λατρεία

Κεφάλαιο Γ' Σχολεία
Κεφάλαιο Δ' Λαϊκή Επιστήμη
Κεφάλαιο Ε' Λαϊκή Τέχνη
Κεφάλαιο ΣΤ' Οικονομία
Κεφάλαιο Ζ' Αυτοδιοίκηση

Μπακός, Περιφέρεια Ντιαρμπεκίρ
ΚΜΣ : Ελένη Καρατζά
18.9.58
Π. Γεωργόπουλος

Κοινοτική οργάνωση

Είχαν μουχτάρη χριστιανό που έβγαине μ' εκλογές. Οι τριάντα οικογένειες Κούρδων του χωριού δεν έβγαζαν δικό τους μουχτάρη.
Μ' εκλογές επίσης έβγαине μια κοινή εκκλησιαστική και σχολική επιτροπή από 4-5 μέλη.
Ο τελευταίος παπάς Ιάκωβος ήταν ντόπιος.

Κεφάλαιο Η' Λαϊκό Δίκαιο
Κεφάλαιο Θ' Σχέσεις Ελλήνων και Τούρκων

Μπακός, Περιφέρεια Ντιαρμπεκίρ
ΚΜΣ : Ελένη Καρατζά
15.6.59
Π. Γεωργόπουλος

Ανέκδοτο σχετικό με την χριστιανική και την τούρκικη θρησκεία

Μια φορά ο Χατζή Ρεσίδ Αγάς, δυνάστης της περιοχής, έπιασε συζήτηση μ' ένα χριστιανό για το ποιά από τις δυο θρησκείες ήταν η καλύτερη. Για ν' αποδείξει ότι οι Χριστιανοί είναι καθαροί, ενώ οι Μουσουλμάνοι ακάθαρτοι, ο Χριστιανός πρότεινε στο Χατζή Ρεσίδ, ν' αφήσει τ' αλόγο του χωρίς νερό 24 ώρες και κατόπιν να κάνουν μπάνιο και οι δυο τους και να δούνε από ποιο νερό θα προτιμήσει να πιή το αλόγο.

Πλύθηκε πρώτος ο Ρεσίδ,
σελ. 2

χωρίς να βάλει καθόλου σαπούνι. Το αλόγο πλησίασε, αλλά δεν ήπια. Κατόπιν πλύθηκε ο χριστιανός. Αυτός χρησιμοποίησε και σαπούνι. Μολαταύτα το ζώο πλησίασε και ήπια όλο το νερό!

Κεφάλαιο Ι' Φυλές

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Θέματα Ιστορίας

1. Τοπική Ιστορία
2. Απηχήσεις ιστορικών γεγονότων

Μπακός, Περιφέρεια Ντιαρμπεκίρ

ΚΜΣ : Ελένη καρατζά

21.7.1965

Παυλίδης Χρήστος

Η σφαγή στο Μπακός

Στα 1916, τότε που έγινε η σφαγή των Αρμενίων, μάζεψαν τα όπλα στο Μπακός και πήραν και όλους τους άντρες και τους έσφαξαν. Εκταλεστές ήταν και οι Κούρδοι του Μπακός και ξένοι. Τα γυναικόπαιδα τα πήγαν στο Φαρκίν και τους έβαλαν στα τζαμί. Ήταν μέσα εκεί Αρμένιοι, Σύροι και Έλληνες. Αυτός ήταν μικρός. Ο πατέρας του είχε πεθάνει στο στρατό. Κατάρθωσε να βγη από το ταμί και βρήκε έναν Τούρκο που είχε παντρευτή μια ξαδέρφη του. Αυτοί του είπε να γυρίσει στο τζμί, για να μη δείρουν τη μαμά του. Όταν γύρισε, τους μετρούσελ. 2

σαν. Έπειτα ήρθε διαταγή ν' αφίσουν τους Έλληνες. Έτσι έμειναν στο Φαρκίν και κατόπιν πήγαν στο Διαρμπεκίρ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ